

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

'Status of forces': Strafrechtsmacht over militairen vanuit internationaalrechtelijk & militair-operationeelrechtelijk perspectief

Voetelink, J.E.D.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Voetelink, J. E. D. (2012). *'Status of forces': Strafrechtsmacht over militairen vanuit internationaalrechtelijk & militair-operationeelrechtelijk perspectief.*

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

DEEL I Conclusie

Deel I van dit onderzoek moet antwoord geven op de deelvraag naar de ontwikkeling en verklaring van de strafrechtsmacht over in het buitenland verblijvende militairen. Hiertoe is de status van strijdkrachten bij de extraterritoriale uitoefening van hun taken langs twee parallelle lijnen beschreven. De eerste, chronologische lijn start bij de zaak *The Exchange v. McFaddon* uit 1812 en verfijnt en vertakt zich vanaf het einde van de 19de eeuw. In de tweede, meer thematische lijn die is gebaseerd op de grondslagen voor het buitenlandse verblijf van troepen, staat de ontwikkeling van de status van troepen binnen een specifieke context centraal: stationering van troepen binnen het territorium van een bevriende staat tijdens gewapende conflicten, crisisbeheersingsoperaties en internationale militaire samenwerking.

Het uitgangspunt bij deze ontwikkelingen is de overweging die de rechter in *The Exchange v. McFaddon* wijdde aan de juridische positie van troepen die op doortocht waren door een vreemde staat. Hieruit is voor dit onderzoek de grondregel afgeleid dat de staat van verblijf afziet van de uitoefening van zijn strafrechtsmacht over de troepen van de zendstaat die zich met zijn instemming op zijn grondgebied bevinden, waarmee de zendstaat zijn strafrechtsmacht kan uitoefenen. Met de toepassing van de grondregel verkrijgen de troepen van de zendstaat immuniteit van de uitoefening van de strafrechtsmacht door de staat van verblijf en blijven zij onderworpen aan de strafrechtsmacht van de zendstaat.

Aanvankelijk vond de grondregel een vrijwel absolute toepassing en waren de troepen in het buitenland onderworpen aan de exclusieve strafrechtsmacht van de eigen staat. Al vroeg werd in de rechtspraak en literatuur onderkend dat de grondregel om een genuanceerdere uitleg vroeg die rekening hield met onder meer de concrete omstandigheden van het buitenlandse verblijf van de troepen. In deze benadering van de grondregel zag de staat van verblijf af van de uitoefening van zijn strafrechtsmacht, voor zover aan bepaalde condities was voldaan. De militairen moesten zich in ieder geval als eenheid in de staat van verblijf bevinden. Verder moesten individuele militairen zich binnen de overeengekomen legeringlocaties bevinden of daarbuiten handelen in de uitoefening van de dienst. In deze benadering staan de grenzen van de grondregel niet volledig vast, wat kan hebben bijgedragen aan de praktijk dat statusregelingen vanaf het begin van de 20ste eeuw in formele overeenkomsten en besluiten werden vastgelegd.

Die formele statusregelingen laten zien dat gedurende de 20ste eeuw de grondregel vaak in absolute zin werd toegepast. Vooral sinds de tweede helft van de 20ste eeuw blijkt men minder sterk vast te houden aan de absolute toepassing van de grondregel en deze functioneler te toepassen, zoals in het *NAVO-statusverdrag*. Deze praktijk biedt de rechtbanken van de staat van verblijf ruimte voor de uitoefening van hun strafrechtsmacht over de buitenlandse militairen.

De meer thematische lijn, die is gebaseerd op de grondslagen voor het buitenlandse verblijf, maakt deze ontwikkeling inzichtelijk. Deze lijn gaat uit van het gegeven dat de troepen in opdracht en onder politiek gezag van de autoriteiten van zendstaat in de staat van verblijf aanwezig zijn. Dit element kan aan de grondregel worden toegevoegd: de staat van verblijf ziet geheel of gedeeltelijk af van de uitoefening van zijn strafrechtsmacht over de troepen van de zendstaat die zich in opdracht van de zendstaat en met instemming van de staat van verblijf op zijn grondgebied bevinden, waarmee de zendstaat zijn strafrechtsmacht kan uitoefenen.

In dit onderzoek worden drie thema's onderscheiden: verblijf van troepen in geallieerd territorium tijdens gewapende conflicten, deelname aan een crisisbeheersingsoperatie en internationale militaire samenwerking onder vredesomstandigheden. In de eerste en derde situatie is sprake van intensieve samenwerking tussen zendstaat en staat van verblijf. In de tweede situatie is dit niet per definitie het geval, omdat in crisisbeheersingsoperaties staten hun taken juist onafhankelijk van de staat van verblijf zullen uitvoeren. De operationele omstandigheden waaronder de troepen uit de zendstaten hun werk moeten doen, zullen in deze situaties sterk verschillen. Hieraan wordt in Deel III aandacht besteed.

In het geval buitenlandse troepen deelnemen aan een crisisbeheersingsoperatie in de staat van verblijf of zij de staat van verblijf bijstaan in een gewapend conflict, blijkt dat de troepen veelal zijn onderworpen aan de exclusieve strafrechtsmacht van die staten waarbij de staten van verblijf volledig afzien van de uitoefening van hun strafrechtsmacht over de bezoekende troepen. Onder deze omstandigheden blijven de strijdkrachten volledig onder het gezag van de commandant en onafhankelijk van de staat van verblijf functioneren, wat in het geval van crisisbeheersingsoperaties tevens bijdraagt aan het behoud van het internationale karakter van de missies.

Wanneer staten echter samenwerken op militair gebied bestaat meer ruimte voor een verdeling van het recht strafrechtsmacht uit te oefenen. De noodzaak ontbreekt dan om onder alle omstandigheden de staat van verblijf elk recht op uitoefening van zijn rechtsmacht te ontfemen. Bovendien kan door de omvang en duur van de stationering van de buitenlandse troepen de impact op de staat van verblijf groot zijn. Zeker wanneer de handelingen van de betrokken militairen niet direct in verband staan met de uitoefening van de dienst, rechtvaardigen deze omstandigheden de mogelijkheden voor uitoefening van de strafrechtsmacht door de staat van verblijf. Bovendien zijn de belangen van alle betrokken staten meer met elkaar in evenwicht.

Deze algemene lijn neemt niet weg dat variaties hierop mogelijk zijn en alle relevante factoren en belangen tegen elkaar moeten worden afgewogen. Als troepen tijdens een conflict ver verwijderd blijven van het operatiegebied, dan

wordt de grondregel niet altijd strikt toegepast. Verder zijn de grenzen tussen de beschreven situaties niet altijd scherp te trekken. De ondersteuning aan een crisisbeheersingsoperatie kan door de zendstaat worden opgevat als directe deelname aan de operatie, terwijl de staat van verblijf het meer opvat in termen van samenwerking. Verder kan de grondslag voor het verblijf van de buitenlandse troepen in de loop van de tijd wijzigen. Aan internationale militaire samenwerking kan een gewapend conflict of een crisisbeheersingsoperatie zijn voorafgegaan. Na de inval in Irak in 2003 verbleven de Amerikaanse troepen daar achtereenvolgens als bezettingsmacht, deelnemer aan een crisisbeheersingsoperatie en partner op het gebied van militaire samenwerking. De toepassing van de grondregel zal daardoor kunnen wijzigen.